

Правопис складних слів разом і через
дефіс, написання слів з пів

Робота в групах

I варіант

□□ Доберіть якомога більше слів, першою частиною яких є словотвірні елементи теле-, авіа-, аква-, біо-, астро-, гео-, мікро-.

З'ясуйте, що означають подані елементи.

II варіант

□ □ Доберіть якнайбільше слів, які закінчувалися б словотвірними елементами -тека, -логія, -фон.

Спробуйте визначити, що означають подані частинки.

Складні іменники пишемо **РАЗОМ**

ПРАВИЛО	ПРИКЛАДИ
Утворені за допомогою сполучних літер на позначення голосних [о], [е]	<i>землемір, тисячоліття, АЛЕ: угро-фіни, Австро- Угорщина.</i>
Першою частиною слів яких є авіа-, аудіо-, агро-, відео-, екстра-, кіно-, макро-, мікро-, моно-, радіо-, супе-, стерео, віце, екс-, лейб-, максі-, міні-, міді-, обер-, контр- тощо	<i>відеозустріч, мінівистава</i>

Складні іменники пишемо **РАЗОМ**

ПРАВИЛО	ПРИКЛАДИ
Першою частиною яких є дієслово у формі наказового способу + іменник	<i>перекоотиполе,</i> <i>пройдисвіт,</i> <i>АЛЕ: люби- мене.</i>
Першою частиною яких є числівник, записаний словом	<i>шестикласник,</i> <i>дев'ятиріччя.</i>
З частинкою пів, яка з наступним іменником у формі називного відмінка становить єдине поняття	<i>південь, півострів,</i> <i>АЛЕ: пів дня, пів яблука.</i>
З першою частинкою напів-, полу-	<i>напіваавтомат,</i> <i>полумисок.</i>

Зверни увагу!

РАЗОМ пишемо прикметники з **пів-**, утворені від числівника й іменника, що пишемо окремо:

пів кілометра – півкілометровий.

Складні іменники пишемо з ДЕФІСОМ

ПРАВИЛО	ПРИКЛАДИ
Утворені від двох іменників без сполучних літер на позначення голосних	<i>купівля-продаж, Лисичка-Сестричка.</i>
З першою частиною альфа-, бета-, дельта-тощо (буквою грецького алфавіту, що лексикалізувалася)	<i>бета-промені, Альфа-банк.</i>
Назви державних посад, військових звань	<i>прем'єр-міністр, генерал-майор.</i>
Назви одиниць виміру	<i>тонно-кілометр, людино-день АЛЕ: <i>трудодень.</i></i>

Складні іменники пишемо з ДЕФІСОМ

ПРАВИЛО	ПРИКЛАДИ
Першою частинкою є числівник (означає дво-, тризначне число) записаний цифрою	10-річчя
Ініціальну аббревіатуру, написану великими або малими літерами, із будь-яким словом	е-декларування, ДНК- аналіз
Назви деяких рослин, термінів	сон- трава, мати- й – мачуха, гриб -паразит

Творче конструювання

Утворіть і запишіть складні слова, поєднавши за містом частини верхнього та нижнього рядків (кожну частину можна використувати лише один раз).

гіпер

екс

топ

бліц

еко

ферма

опитуван
ня

міністр

модель

звук

Вправа «Четверте зайве».

Знайдіть у кожному рядку й підкресліть слово, відмінне правописом або способом творення од решти. Обґрунтуйте.

- Синьоокий, спецкор, сталевар, бензовоз.
- Вагон-ресторан, пароварка, магазин-салон, кафе-кондитерська.
- ХТЗ, АТС, НВК, Мінфін.
- Метробуд, кінофільм, фотокопія, небосхил.

Дослідження-конструювання

Від кожної з поданих пар слів утворіть складне слово. Назвіть орфограми.

Блакитний, око; море, плавати; бал, маскарад;
педагогічний, рада; фото, виставка; спеціальний
цех; Організація Об'єднаних Націй; спортивне шоу,

Розкрийте дужки й поясніть правопис.

(Праце)люб, (руко)пис, (чорно)слив, (сіно)кіс,
(українсько)англійський, (навчально)виховний, (пів-
нічно)західний, (хлібо)булочний, (біло)сніжний,
(п'яти)класник, (сіро)окий, (само)учитель, (семи)
струнний, (фабрика)кухня, (фільм)опера, (диван)
ліжка, (жар)птиця, (хліб)сіль, (ракета)носій, (прес)
центр, (мовно)літературний, (сон)трава.

Словниковий диктант

Волелюбний, антивірус, віцепрем'єр, хліб-сіль, інтернет-кафе, соцмережа, біосферний, суховій, рум'янолиций, боєприпаси, компакт-диск, кіноповість, тишком-нишком авіарейс, чорнослив, стежка-доріжка, гвинтокрил, максіодяг, сонцезахисний, більш-менш, видимо-невидимо автоінспектор, землемір, міськком, краєвид, працелюб, абонплата, мікробіологія, давньоруський, синьоокий.

Уведіть два слова в складне речення.

Дослідження -порівняння

Запишіть слова. Порівняйте їхній правопис.
Сформулюйте орфографічні правила.

Пів/аркуша - пів/аркуш.

Пів/острова - пів/острів.

Пів/дня- пів/день.

Пів/місяця- пів/місяць.

Запам'ятайте!

ПІВ зі значенням «половина» з наступним іменником — загальною та власною назвою у формі родового відмінка однини пишемо окремо: *пів аркуша, пів відра, пів години, пів міста, пів ящика, пів Європи, пів Києва.*

Якщо ж **ПІВ** з наступним іменником у формі називного відмінка становить єдине поняття й не виражає значення половини, то їх пишемо разом: *піваркуш, південь, півзахист, півколо, півкуля, півмісяць, півоберт, півовал, півострів.*

Самостійна робота

Від запропонованих слів утворіть складні іменники.
Запишіть їх залежно від написання:

- 1) разом;
- 2) через дефіс.

Рука, писати; край, знати; вода, міряти; листя, падати; красно, писати; середні, віки; людина, день; п'ять, років; земля, трусити; радіо, комітет; міні, футбол; Національний, банк; художник, пейзажист; вакуум, апарат; Європа, Азія; щастя, доля; перекоти, поле; життя, писати; лікар, терапевт; аеро, вокзал; вагон, ресторан; вантаж, потік; слюсар, сантехнік.

ПРОДОВЖЕННЯ

Пригадайте

- ☐ Який розділ мовознавства називається словотвором?
- ☐ У чому полягає відмінність між словотворенням і словозміною?
- ☐ Які слова називають похідними й непохідними?
- ☐ Які групи приголосних зазнають змін при творенні прикметників та іменників?
- ☐ Назвіть орфограми в складних словах.
- ☐ Як пишуться складноскорочені слова?